

PROLOOG

De lucht trilde van de hitte. In de weilanden bloeiden miljoenen paardenbloemen. Op de spoordijk stond een trein, een gele hondenkop, daarboven een strakblauwe hemel. De ramen waren met kranten afgeplakt. Dekens hingen naar buiten. Strontvliegen zwermden om de wielen. Een deur schoof open. Een geblinddoekte man in een groene jas werd op de kiezels gezet, een touw om de nek, de handen op de rug gebonden, de loop van een uzi tegen het achterhoofd. Achter hem in de deuropening een schim die het touw strak hield, als bij een hond.

Op de weg evenwijdig aan het spoor reden de auto's stapvoets, bumper aan bumper. De wegen slibden dicht, niemand wilde het spektakel missen. Jan Patat parkeerde zijn kraam in de berm. Dagesmensen installeerden zich met koelboxen, picknickmanden en campingstoeltjes langs het kanaal en staarden naar de gele sliert in de verte. Thermosflessen en verrekijkers gingen van hand tot hand. Er vond een verbroedering plaats zoals je die maar een enkele keer in een mensenleven meemaakt, hartverwarmend. En het moet gezegd: ze gedroegen zich voorbeeldig. Met engelengeduld wachtten de ramptoeristen op het moment dat het hoofd van de geblinddoekte uiteen zou spatten.

In de vroege ochtend van de twintigste dag werd een

einde gemaakt aan de kaping. Met proportioneel geweld, een fraaie bewoording voor de duizenden kogels die in minder dan vijf minuten door de trein werden geblazen. Terwijl zes Starfighters van de Nederlandse luchtmacht in duikvlucht over de trein scheerden, hun naverbranders lieten loeien en de vlammen langs de ramen joegen, werden een paar kilometer verderop, in het Academisch Ziekenhuis Groningen, twee baby's geboren.

Twee jongetjes. Een van die jongetjes was ik.

Celestine belde: ‘Het gaat niet goed. Ze denkt dat ze stikt. Ritsema heeft extra morfinepleisters gegeven.’
‘Ik kom eraan.’

Ze lag erbij als een aftandse koningin. De contouren van haar schedel tekenden zich af. Ze zag er broos uit, maar nog altijd mooi. Ze pakte mijn hand vast, ik hield mijn adem in.

‘Octave?’

‘Ja, moeder.’

Langzaam hief ze het hoofd. Ik ondersteunde haar en schoof het kussen omhoog. Nu komt het, dacht ik. Haar ogen bleven gesloten, haar lippen bewogen. Voorzichtig bracht ik mijn rechteroor dichterbij.

‘We waren de eersten. Wist je dat?’

Ik knikte.

‘De eersten met een weduwen- en wezenpensioen.’

Celestine en haar moeder, tante Ghislaine, hadden afscheid genomen en nog een kwartier in de hal bij de kapstok staan huilen voordat ze vertrokken. Jenny had me plechtig de babyfoon overhandigd – ze dacht dat ik op mijn eigen kamer ging liggen – en was muisstil naar haar kamer op zolder gegaan. Ook de buurvrouw en mevrouw De Monchy hadden afscheid genomen. Ze wilde zo min mogelijk mensen zien. Skip scharrelde onder haar bed.

‘Eén ding, Octave: zorg in godsnaam dat je nooit afhankelijk wordt van anderen. Allemaal proberen ze je tot slaaf te maken. Wees trots. Beloof je me dat?’

‘Ja.’

‘Beloof het!’

‘Ik beloof het.’

Ze glimlachte gelukzalig: ‘Als ik nu niet doodga, sla ik een figuur als modder.’ Haar hoofd zakte weg in het kussen. Vrijwel onmiddellijk viel ze in slaap. Een intense rust kwam over haar uitgeteerde gezicht. Ze was altijd doodsbang geweest dat ze evenals haar moeder de drieëndertig niet zou halen.

Ik nam plaats op de harde houten stoel naast haar en dacht aan de eerste avond in het kleine huisje bij de Savelberg. Ze had instantpuree gemaakt, hij smaakte naar nat karton. Wij zaten er een beetje onwennig bij. Op het moment dat moeder zich omdraaide om iets te pakken, schoot Godfried een klodder puree in mijn gezicht. Moeder keek hem streng aan en ging weer aan het hoofd van de tafel zitten, haar rug kaarsrecht, kin iets geheven, polsen rustend op de tafelrand. Vader zou waarschijnlijk driftig een klap op tafel hebben gegeven. Gewoonlijk moesten wij ons bord tot de laatste hap leegeten; bij vaders aanwezigheid was iedere discussie daarover uitgesloten. Met haar vork duwde moeder een bergje puree op de lepel en katapultte dat ineens naar Godfried. Hij wreef verbaasd de derrie uit zijn ogen. Zij schoof een nieuwe kluit op haar lepel. We bekogelden elkaar tot de puree op onze trommelvliezen, tussen de gordijnrails en in de stopcontacten zat en het tijd was om in bad te gaan.

Buiten werd het donker, regen begon tegen de ramen te ruisen. Zachtjes stond ik op en trok het dekbed tot aan

haar kin. Haar mond hing open. Haar borst zwol rochelend op. Ik stond naast het bed en terwijl ik die rijzende en krimpde beweging gadesloeg raspte mijn hart in mijn borst.

Vader droeg een smoking, moeder een lange blauwe jurk en een hoed met pauwenveren. Ze stonden naast de open haard in de hal, tegen de achtergrond van een gobelin met feestende ridders. Vaders haar was egaal grijs, hij was twaalf jaar ouder dan zij. Het best kan een man trouwen met een vrouw die de helft van zijn jaren telt, plus zeven. Een wijsheid die de familie al generaties lang ter harte nam. Hoe ouder je trouwde, hoe groter het verschil.

Achter haar rug hield moeder de fazantenteller van haar grootvader verborgen – anders dan de Duponts, industriëlen in hart en nieren, waren de Styringa's fervente jagers. Bij elke gast die ze begroette drukte ze het ding even in. Zodra de teller aangaf dat alle genodigden gearriveerd waren, haastte ze zich het gewoel in om het feest in goede banen te leiden.

Obers in gesteven witte jasjes manoeuvreerden dienbladen met drank en hapjes door de menigte. Koks met hoge witte mutsen bakten poffertjes. Op een vlak stuk van het glooiende grasveld bij Leuvenheim stond een blauw-wit gestreepte tent. De nichtjes droegen roze jurkjes. Godfried, de neefjes en ik hadden blauwe blazertjes aan met gouden knopen. Sterk ruikende tantes en onbekende vrouwen aaiden door mijn haren: 'Goh, Anastasia, van wie heeft hij dat mooie dikke haar?'

Zo heette ze. Anastasia. Grootvader Styringa had als diplomaat een post in Moskou bekleed, en dat had ze geweten. Het had haar niet alleen die naam bezorgd maar ook een charmant primitief bijgeloof. We mochten bijvoorbeeld nooit iemand een hand over een drempel heen geven, de derde toast was op de vrouwen, de haren uit haar borstel mochten onder geen beding naar buiten gegooid worden, en als iemand per ongeluk op

je tenen ging staan, moest je daarna op diens voet stappen. Binnenshuis fluiten en sleutels op tafel laten liggen bracht ook ongeluk. Je kon begane fouten ontcrachten door de knopen van je kleren aan te raken. Ik aanbad haar. Ze had krachtige kaken en jukbeenderen, ze blaakte van vitaliteit. Haar blauwe ogen waren zo groot dat ik als kind altijd bang was dat ze uit hun kassen zouden vallen.

Over de heuvel kwam de fabrieksharmonie aangemarcheerd. Wij vergaapten ons aan de door de lucht tuimelende stafjes van de majorettes. De nichtjes keken begerig naar de rode uniformen en de witte panty's. Zo hard we konden ragden we heen en weer op de schommelbanken, roofden de bakjes met banketbakkerszoutjes leeg en speelden tikkertje op het gras.

Aan het einde van de middag zweeg de fanfare van het ene op het andere moment, het geroezemoes verstomde. Met Celestine en Hermance en een schaal tompoezen zat ik onder een tafel. Het witte damast onttrok ons aan het zicht. We likten de gele pudding uit de tompoezen en gooiden de afgelebberde deegbladeren op een stapel. De plotselinge stilte maakte ons nieuwsgierig. We kropen te voorschijn.

De driehonderd feestgangers hadden hun gezichten naar de hemel gewend als een veld zonnebloemen naar de zon. Oom Arthur wees omhoog: 'Daar! Celestine, zie je het?'

'Wat pap?'

'Ooievaars! Kijk, Octave, daar!'

De ooievaar was ons familiewapen. Boven de voordeur van Leuvenheim was een eeuwenoude steen gemetseld met een gebeeldhouwde ooievaar. De fiere, op één poot

staande ooievaar met een kikker in de snavel was tevens het logo van de Dupont-fabrieken.

Celestine en ik zaten op onze knieën. Hoog boven ons vlogen twee vogels, met grote trage slagen, zelfbewust, met een koninklijke elegantie. Het was alsof je de vleugels in de blauwe lucht kon horen slaan. Toen de vogels bijna uit beeld waren verdwenen, werd er gejuicht en geklapt. Oom Karel riep uitgelaten: ‘Wie heeft dat geregeld?! Briljant!’

Moeder staaarde naar de lucht, een hand voor de mond geslagen. Haar ogen glansden. Dit waren gunstige voor tekenen, dat kon niet missen.

Het pakte anders uit. Niet lang na het feest kwam het ongeluk over ons.

Mijn kleren had ik aangehouden. Ik lag onder een plaid op de canapé aan haar voeteneind. Ze ademde zwaar maar regelmatig. Tweemaal werd ze wakker, de eerste keer gaf ik haar een beetje water, de tweede keer plakte ik voorzichtig een morfinepleister op haar arm. Buiten regende het, als een tropische bui die nooit meer zou stoppen. Uit de kartonnen doos naast het bed klonk af en toe getok of het ruisen van veren langs het karton. Ik had Skip erin getild en de deksel neergeklapt.

Elk halfuur liep ik naar de zitkamer en belde Godfried. ‘This is Godfried Dupont, please leave your message after the beep.’ Waar zat hij? Lag hij weer boven op een of andere blonde campari-snol? Dan zou hij zijn gsm toch aan laten staan? Daarna liep ik naar de keuken en zocht naar iets om in mijn mond te stoppen, een stuk chocola, een teug vanillevla, een hap quiche. Vervolgens nam ik mijn positie aan het voeteneinde weer in. Naast en onder haar bed stonden rollen wc-papier en doosjes 60 watt-lampen, als een laatste verdedigingslinie. De televisie stond werkloos naast me. Al weken had ze geen zin meer om te kijken.

Net als alle kamers in het huis had haar slaapkamer een hoog plafond met art nouveau-stucwerk. Het behang krulde bij de plinten. Met cellotape was gepoogd het aan de muur te hechten. Duinzigt was gebouwd als zomerhuis in de jaren dertig, de arme tijd. Pas toen waren auto’s sterk genoeg om bouwmaterialen de steile helling op te brengen.

De afgelopen maanden had ik bijna al mijn tijd bij haar doorgebracht. Omdat zij erop aandrong, had ik voor de vorm nog enkele colleges gevolgd, maar veel was daar natuurlijk niet van terechtgekomen. Ze was niet oud, net

achtenvijftig, maar de aftakeling tekende zich genadeloos af. Met de dag was ze onhandiger en zwakker geworden, en steeds moeilijker viel het haar te verbergen dat ze pijn leed. Desondanks repte we met geen woord over haar ziekte; in het huis van de gehangene spreekt men niet over de strop. Het was de tactiek die ze op alle crises in haar leven had toegepast: de ontkenning. Ze deed alsof ze toevallig even in bed lag. Over eigen ziekte spreken, dat dééd je niet. Eén keer, in al die maanden, liet ze zich iets ontvallen: ‘Ach ja, het zit in de familie.’

Als je de mensheid moest splitsen in denkers en doeners, dan behoorde moeder onbetwist tot de laatste groep. In bed liggen, afhankelijk zijn, dank je wel moeten zeggen, dat was het voorportaal van de hel. Gelukkig maakte de morfine haar sereen. Het blondgrijze haar krulde elfachtig om de slapen. Ik kon me haar goed voorstellen als kind. Hoe zij in de vakanties bij de Savelberg had rondgerend, geschommeld en in bomen geklommen. Ze was een frêle meisje geweest. En nu, een vloek en een zucht later, lag ze hier.

Na de dood van haar moeder was zij naar kostschool gestuurd. De invloed daarvan was moeilijk te onderschatten. Een Engelse diplomaat die in het Midden-Oosten gegijzeld was geweest, zei naderhand dat in vergelijking met Stowe de Hezbollah niet zoveel voorstelde. Op kostschool had hij geleerd naast de werkelijkheid te gaan staan, zich te distantiëren van de situatie waarin hij zich bevond.

Moeder had zich nooit aangepast. In de bedaaigde provinciestad was ze bijvoorbeeld altijd op hoge hakken blijven lopen. Wat niet wegnam dat Godfried en ik de Dupont-waarden – een mengeling van grandeur en

kneiterigheid, van kosmopolitisme en calvinisme – met de paplepel ingegoten hadden gekregen. Consequent was ze alleen wanneer haar dat uitkwam. We leerden even goed met een machinebankwerker om te gaan als met de koningin. Dat sloot een sterk klassebewustzijn overigens niet uit, integendeel eigenlijk. Ze kon in een willekeurige opgedirkte golfmevrouw feilloos de garagist van twee generaties terug herkennen en was niet te beroerd ons daarop te attenderen.

Ik draaide en keerde me van links naar rechts op de canapé, maar ik kwam zelfs niet in de buurt van slaap. Ook moeder wentelde zich ongedurig in het bed. Ze sloeg het dekbed van zich af. Ze slaakte een gutturaal gegrom.

‘Nee. Nee!’

Ik haastte me naar haar toe. Ze hallucineerde. De ergste nachtmerries had ze. Oorlog, vliegtuigen, dood. De nachten waren het ergst. Het kwam ook door de morfine. Haar ogen waren gesloten. Ze schudde het hoofd wild en fluisterde: ‘Waar is hij? Waar is hij?’ Haar tanden knarsten. ‘Breng hem.’

Ik pakte haar schouders, maar ze sliep alweer. Beduusd liet ik me op de harde houten stoel zakken en wachtte gespannen af.

Op een zomerse dag kwamen Godfried en ik uit school. Moeder liep ons in de hal tegemoet. Haar stem klonk schril.

‘Jullie hoeven volgende week niet naar school. We gaan op vakantie.’

‘Waarheen?’ vroeg Godfried.

‘Verrassing.’

Ze lachte, maar haar ogen waren rood. Ze trok mij tegen zich aan. Dat was ongewoon; ze was nooit zo aanhalerig. Tijdens het eten bleef haar blik opvallend vaak op mij rusten. In het voorbijgaan van en naar de keuken raakte ze me steeds even aan, als bij toeval.

Die avond hoorde ik vanuit mijn bed vader en moeder beneden met harde stemmen praten. Ik ging naar de wc en door de trapspijlen heen zag ik hen in de zitkamer zitten. Moeder had het gezicht met de handen bedekt. Vader leunde over haar heen, zijn handen op haar schokkende schouders.

De volgende ochtend vroeg stond vaders goudkleurige Buick klaar. We moesten ons snel aankleden en staande een boterham naar binnen werken. Verder ontbijten deden we in het vliegtuig. We vlogen naar de Rivièra. Daar reden we in een witte huurauto langs de kust. Godfried en ik hielden ons gedeisd, omdat vader en moeder zichtbaar uit hun doen waren.

Aan het begin van de oprijlaan stond aan weerszijden een pilaar met VILLA LUCIA. In de hoge kamers wemelde het van de oude dingen, net als thuis. Er was een open haard waar je doorheen kon kijken. Hij verwarmde zowel de eet- als de zitkamer. Daar aten we aan een ovale tafel. Na het toetje renden Godfried en ik om de haard. Godfried trok duivelse koppen. Ik durfde nauwelijks te

rug naar onze kamer. Over het duistere erf gingen we naar het voormalige koetshuis. Godfried hield niet op te sarren dat vliegende honden, vampiers, satans en andere bloed drinkende monsters in de tuin het op mij gemunt hadden. Die al dan niet bestaande wezens boezemden mij niet zoveel angst in, ik was vooral bang voor mijn broer. Hij had zo'n rare blik in zijn ogen. De zon was achter de bergen verdwenen, de lucht was pikzwart.

De luiken van onze kamer waren gesloten, buiten kwaakten kikkers. De smeedijzeren bedden zakten diep door. Nadat vader en moeder ons hadden ingestopt en de deur heel zacht achter hen was dichtgevallen, ging Godfried rechtop in bed zitten.

'Octave?'

Ik draaide me om en spitste mijn oren.

'Ja?'

'Ik moet je iets vertellen.'

In zijn toon klonk ingehouden spanning. Hij wachtte, om mij extra angst aan te jagen, of misschien ook omdat hij zelf bang was.

'Wat?'

'Je...' Hij zweeg even.

'Vanmiddag heb ik pappie en mammie horen praten. Ze hadden het over jou. Je bent anders.'

Anders? Wat bedoelde hij?

'Nietes,' antwoordde ik zacht.

'Pappie zei het.'

'Nee!'

'Jawel,' zei Godfried beslist.

Ik wilde niet anders zijn. Van Hendriks, de kruidenier vlak bij school, werd gezegd dat hij anders was. Hij had geen vrouw. Wij kochten daar nooit.

‘Je hoort me toch wel?’

‘Nee!’ siste ik. ‘Ik ben niet anders!’

Godfried draaide zich om en ging op zijn zij liggen, met zijn rug naar mij toe. Hij was elf, drie jaar ouder, hij had verstand van de dingen van het leven. Ik wilde niet anders zijn. Ik wilde niet als Hendriks zijn. Ik wilde als iedereen zijn.

Het was donker. Buiten blafte een hond. De vochtige kalk op de muren rook bedompt. Het bed kraakte en piepte. Godfried haalde diep adem.

Ik lag op mijn rug, mijn ogen stijf dichtgeknepen.

De wereld was gekanteld.